

МАКЕДОН В. В.

к. е. н., доцент

Український державний хіміко-технологічний університет

КОРНЄЄВ М. В.

к. е. н., доцент

Українська академія банківської справи Національного банку України

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ РЕАЛЬНОГО І ФІНАНСОВОГО СЕКТОРІВ ЕКОНОМІКИ

У статті розглянуто теоретичні засади взаємодії реального і фінансового секторів економіки в умовах поступової її фінансіалізації. Досліджено ключові засади відриву фінансового сектору економіки від її реального сектору. Виокремлено етапи та передумови взаємодії фінансового та реального секторів в умовах фінансіалізації економіки. Систематизовано ключові форми взаємозв'язків (взаємодії) фінансового та реального секторів економіки. Визначено змішану форму міжсекторних взаємозв'язків в умовах фінансіалізації економіки.

Ключові слова: дивергенція, конвергенція, взаємодія, взаємозв'язок, реальний сектор, фінансовий сектор, фінансіалізація.

МАКЕДОН В. В.

к. э. н., доцент

Украинский государственный химико-технологический университет»

КОРНЄЄВ М. В.

к. э. н., доцент

Украинская академия банковского дела Национального банка Украины

ОСОБЕННОСТИ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ РЕАЛЬНОГО И ФИНАНСОВОГО СЕКТОРОВ ЭКОНОМИКИ

В статье рассмотрены теоретические основы взаимодействия реального и финансового секторов экономики в условиях постепенной ее финансовализации. Исследованы ключевые аспекты отрыва финансового сектора экономики от ее реального сектора. Выделены этапы и предпосылки взаимодействия финансового и реального секторов в условиях финансовализации экономики. Систематизированы ключевые формы взаимосвязей (взаимодействия) финансового и реального секторов экономики. Определена смешанная форма межсекторных взаимосвязей в условиях финансовализации экономики.

Ключевые слова: дивергенция, конвергенция, взаимодействие, взаимосвязь, реальный сектор, финансовый сектор, финансовализация.

MAKEDON V. V.

candidate of economic sciences, associate professor

Ukrainian State University of Chemical Technology, Dnipropetrovsk

KORNEEV M. V.

candidate of economic sciences, associate professor

Ukrainian Academy of Banking of The National Bank of Ukraine

FEATURES OF INTERACTION OF THE REAL AND FINANCIAL SECTORS OF ECONOMY

In the article has been considered the theoretical principles of interaction between the real and financial sectors of the economy in a gradual financialization. Investigated the key principles of the separation of the financial sector from real sector. There are determined stages and conditions of interaction financial and real sectors of economy in the terms of financialization. It has been systematized the relationships keys form of financial and real sectors of the economy. Determined mixed form of inter-sectoral linkages in terms of financialization of the economy.

Key words: divergence, convergence, cooperation, relationship, real sector, financial sector, financialization.

Постановка проблеми. Позиції вчених стосовно засад взаємодії фінансового та реального секторів економіки (особливо в умовах її фінансіалізації), її передумов та форм неоднозначні. При цьому, одна група вчених стверджує про конвергентні (зближення, взаємозв'язок) аспекти такої взаємодії, інші – дивергентні (відрив) або ж змішані. Дотепер дискусійною залишається й точка зору вчених стосовно поділу секторів економіки на фінансовий та реальний, можливості співвідношення таких секторів, аспектів їх взаємодії. Відсутність єдності у позиціях ряду науковців актуалізує питання вдосконалення існуючих засад взаємозв'язку (взаємодії) фінансового та реального секторів економіки (особливо в умовах її фінансіалізації).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання взаємодії реального і фінансового секторів економіки, передумови та форми такої взаємодії розглядалися у працях ряду вітчизняних і зарубіжних вчених, таких як Э. Галимова, Л. Алексеєнко, Г. Барсегов, О. Воробйова, Т. Гудзь, R. Dore, О. Зуєва, Г. Клейнер, А. Кравцова, И. Левина, I. Ломачинська, L. Menkhoff, P. Нурєєв, А. Пархоменко, Y. Reddy, P. Rose, N. Tolksdorf, J. Foster, D. Fraiser та ін. Але ж, на нашу думку, й дотепер недостатньо є обґрунтованими окремі аспекти такої взаємодії досліджуваних секторів (конвергентні, дивергентні, трансформація форм), її особливості в умовах поступової фінансіалізації економічних систем.

Метою статті є дослідження теоретичних основ взаємодії фінансового та реального секторів (РС) економіки, її передумов, етапів та форм в умовах фінансіалізації економіки, обґрунтування наявності системи міжсекторних взаємозв'язків та їх інноваційних змішаних (комплексних) форм в умовах превалювання фінансового сектору (ФС) економіки над її реальним.

Виклад основного матеріалу. Зарубіжна наукова думка схиляється до такої позиції, що причини відриву РС і ФС обумовлюються як глобалізаційними аспектами, так й інтернаціоналізацією економік [3, с.10–15; 5, с.153–156; 7; 14; 15]. Додатковими чинниками такого відриву може виступати порушення міжсекторної стійкості, лібералізація ФС, процеси перенакопичення капіталу у РС та неефективне його використання. Дивергенція може одночасно негативно впливати на досліджувані сектори шляхом негативної динаміки змін у їх ключових показниках (при цьому можуть погіршуватися значення окремих параметрів, спотворюватись їх структура, з'являться мильні фінансові бульбашки, посилюватись волатильність окремих індикаторів, наставати систематичні прояви кризових явищ) [14, с.30–37]. На противагу дивергенції вітчизняні [8, с.140–142] та зарубіжні [5; 7; 14] вчені розглядають міжсекторну конвергенцію, обумовлюють її причини, наслідки тощо. Наявність дивергентних та конвергентних засад у функціонуванні ФС та РС економіки доводить існування міжсекторних взаємозв'язків (взаємодії). Однозначно має право на існування такий міжсекторний взаємозв'язок (взаємодія) в умовах фінансіалізації економіки, але остання буде впливати на зміну характеру такого взаємозв'язку (такої взаємодії) та змінювати відповідні міжсекторні пропорції [3, с.9–15; 4; 5; 7, с.85–102].

Надалі дослідимо особливості міжсекторного взаємозв'язку в умовах виникнення явища фінансіалізації економіки та його тенденції. Спочатку, при вже функціонуючому РС в економіці виникає ФС. При цьому РС економіки виступає основою, джерелом ФС, структура потреб РС визначає цілі ФС економіки. Надалі, з плином часу ФС починає активно розвиватись та поступово 'перетягувати' частку РС економіки. При цьому, паралельний динамічний інноваційний та інфраструктурний економічний розвиток обумовлює збільшення обсягів фінансових трансакцій. За окремим сценарієм, ріст норми заощаджень не призводить до зростання РС, заощадження трансформуються в спекулятивний капітал, що більш прискорює розвиток ФС порівняно з РС (виникає явище фінансіалізації економіки). Поширюється ступінь міжсекторного відриву [3, с.13-14; 5; 7]. Результати аналізу стану розвитку національних секторів (ФС, РС) свідчать про досить слабкий рівень міжсекторного

взаємозв'язку (вчені цей факт пов'язують з практичною відсутністю балансів інтересів суб'єктів досліджуваних секторів, посиленням нерівноважності між секторами економіки), про тенденції превалювання ФС економіки над її РС [2; 4; 8, с.140–146].

Теоретично, міжсекторна взаємодія пов'язана з системою відносин між суб'єктами цих секторів (у контекстах розподілу, використання ресурсів та надання ряду послуг). Додатково така взаємодія характеризується неоднорідністю передумов виникнення (рис. 1), базується на комплексному підході. Слід зазначити, що на першочерговому з етапів взаємодії досліджуваних секторів узгоджуються економічні інтереси їх суб'єктів (як правило, більш довгострокові для суб'єктів РС та менш строкові – для суб'єктів ФС), у рамках наступного етапу реалізується безпосередньо механізм перетоку ресурсів для забезпечення РС економіки необхідним капіталом (класично функцію такого забезпечення виконують сегменти ФС економіки) [5, с. 155-156; 6]. На нашу думку, в умовах фінансіалізації економіки послідовність останнього етапу порушується у зв'язку зі зміною ролі ФС економіки по відношенню до її РС.

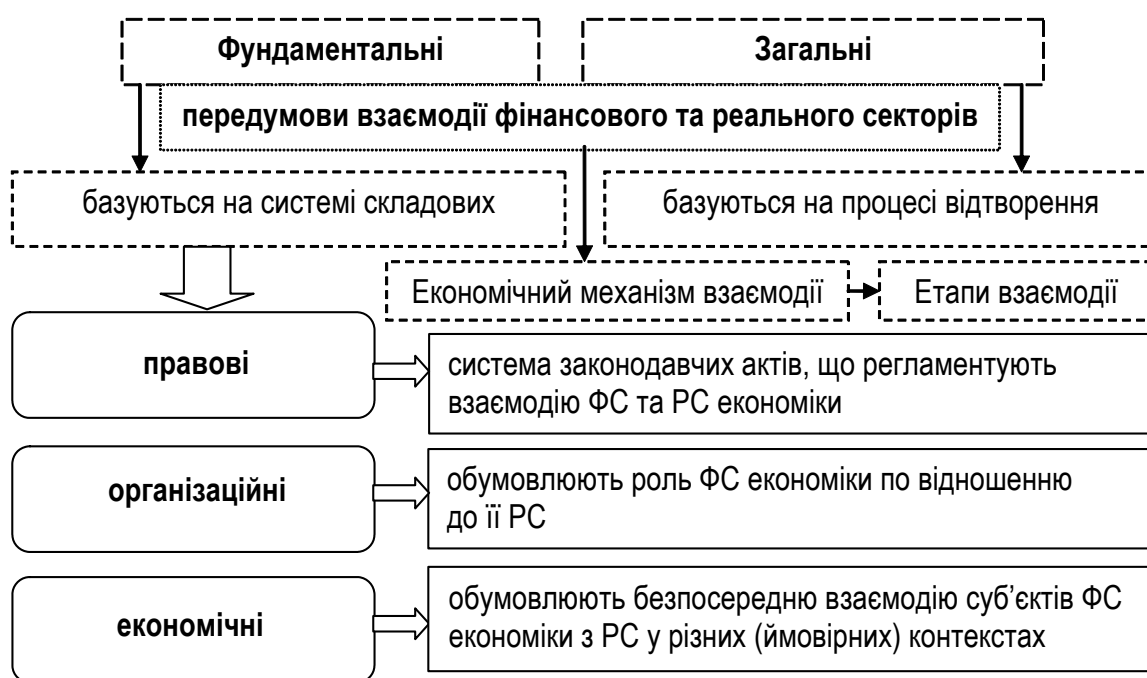

Рис. 1. Передумови взаємодії фінансового та реального секторів економіки (складено на основі [5, с.153-156; 6; 7, с.85–102; 8])

Виходячи з наведеного вище та враховуючи позиції вітчизняних та зарубіжних науковців, систематизуємо форми міжсекторного взаємозв'язку (взаємодії) в умовах фінансіалізації економіки (рис. 2).

Класично, ФС трансформує заощадження в інвестиції та відповідає за їх перетік у РС економіки. Основу ФС в умовах його превалюючої ролі над РС, як правило, складають інвестиції, кредити та спекуляції у контексті руху капіталу. Міжсекторна взаємодія у цьому аспекті проявляється через рух капіталу між суб'єктами досліджуваних секторів. ФС у контексті взаємодії з РС, як правило, виконує передавальну функцію щодо її реалізації, має інвестиційне призначення та відповідає за розв'язання задач розвитку РС економіки. При цьому, як правило, формами міжсекторної взаємодії (у контексті функціонального взаємозв'язку досліджуваних секторів) виступають утворення вартості та алокація [1; 5, с.153–156; 7, с.83–103; 10]. Стосовно алокації, то вченими виділяються окремі стимули до неї (для суб'єктів ФС та РС економіки). Окремі приклади таких стимулів наведено у праці [7, с. 88–92].

Зазначимо, що форми взаємозв'язку ФС та РС економіки в умовах її фінансіалізації можуть проявлятися у змішаному (комплексному) вигляді (тобто у непропорційній

комбінації функціональної, рефлекторної та структуроутворюючої форм). Як приклад, структуроутворююча форма, що насамперед пов'язана з еволюцією структури суб'єктів досліджуваних секторів економіки, активними процесами злиттів та поглинань може корелювати з рефлекторною формою та утворювати, в свою чергу, змішану (комплексну) форму міжсекторного взаємозв'язку. В умовах фінансіалізації економічних систем, на нашу думку, найбільш ефективною буде виступати саме змішана форма взаємозв'язку ФС та РС економіки, оскільки вона дозволить оптимізувати прояви її негативних наслідків. Припускаючи існування змішаної (комплексної) форми міжсекторного взаємозв'язку в умовах фінансіалізації економіки, окремі трансформації можливі й у контексті форм взаємодії досліджуваних секторів економіки, які зазначено на рисунку 2. Загалом, перехід до змішаної форми міжсекторних взаємозв'язків обумовлює активне перетікання ресурсів з РС економіки у ФС. При цьому посилення ролі ФС економіки порівняно з РС характеризується виникненням такого явища, як фінансіалізація економіки. З плином часу проявляються та накопичуються дисбаланси руху фінансових ресурсів в економіці (як обумовлені її фінансіалізацією). Саме в цей період у якості провідної форми взаємодії досліджуваних секторів виступає трансформована форма міжсекторної взаємодії, яка тісно корелює з алокаційною [5, с.153–156; 7, с.84–102; 9].

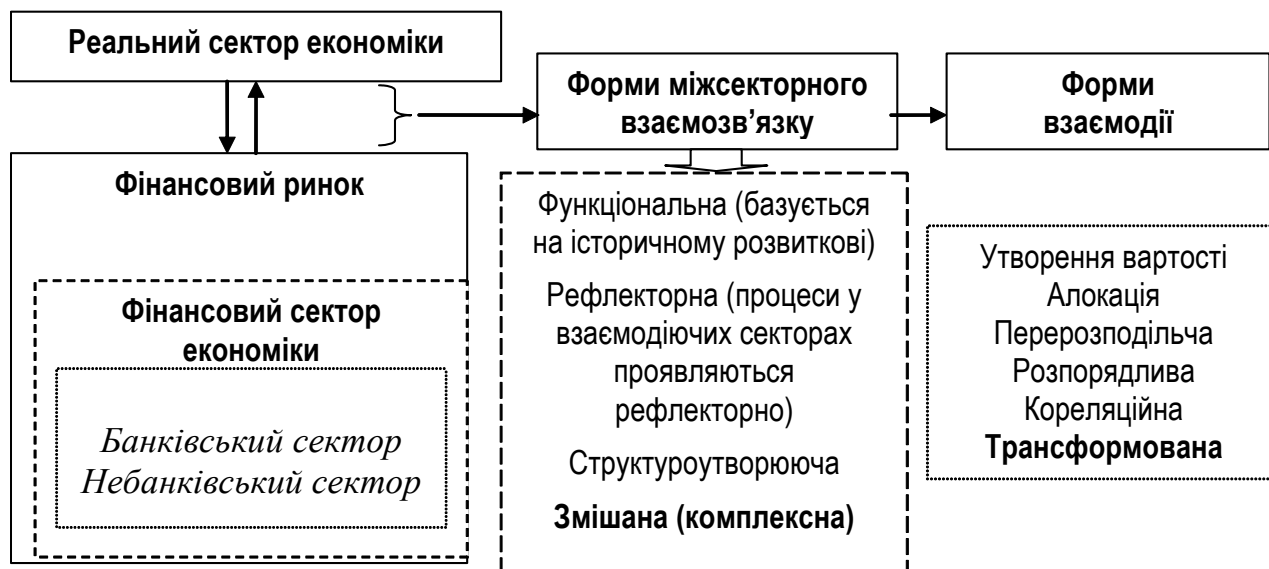

Рис. 2. Форми взаємозв'язку (взаємодії) фінансового та реального секторів економіки (складено на основі [1; 5; 7; 10, 11, 12, с. 9–10; 13; 16])

Висновки. Ефективне функціонування ФС та РС економіки, їх відповідна взаємодія мають важливе значення у розвитку економічних систем. Актуальним завданням виступає вивчення ключових аспектів взаємодії ФС і РС секторів економіки саме в умовах її фінансіалізації. На підставі проведеного дослідження нами було розглянуто засади класичної взаємодії ФС і РС економіки та такої взаємодії в умовах фінансіалізації, вивчено ключові аспекти відриву ФС економіки від її РС, виокремлено етапи, передумови та форми взаємозв'язку (взаємодії) ФС та РС (класичні та в умовах фінансіалізації економіки), обґрунтовано найбільш ефективну форму міжсекторних взаємозв'язків.

Список використаних джерел

1. Авдокушин Е.Ф. Финансовая экономика в системе новой мировой экономики / Е.Ф. Авдокушин // Философия хозяйства. – 2007. – № 6. – С. 18.
2. Алексеенко Л.М. Ринок фінансового капіталу: становлення, проблеми та перспективи : монографія / Л.М. Алексеенко. – К. : Вид. буд-к «Максимум»; Тернопіль : Економічна думка, 2004. – 424 с.

3. Барсегов Г.Г. Дивергенция финансового сектора и реального сектора экономики: гипотеза и реальность / Г.Г. Барсегов // Вестник СГСЭУ. – 2010. – № 3 (32). – С. 9–15.
 4. Воробйова О.І. Кредитно-інвестиційна діяльність банків України : монографія / О.І. Воробйова. – Київ – Сімферополь : ВД «АРІАЛ», 2010. – 396 с.
 5. Зуева О.А. Взаимосвязь реального и финансового секторов экономики / О.А. Зуева, О.С. Зыбин // Экономика и предпринимательство. – 2013. – № 12/2. – С. 153–156.
 6. Клейнер Г.Б. Развитие теории экономических систем и ее применение в корпоративном и стратегическом управлении / Г.Б. Клейнер. – М. : ЦЭМИ РАН, 2010. – 59 с.
 7. Левина И. К вопросу о соотношении реального и финансового секторов / И. Левина // Вопросы экономики. – 2006. – № 9. – С. 83–103.
 8. Ломачинська І. А. Вплив конвергенції фінансового та реального секторів на розвиток національної економіки України / І. А. Ломачинська, А. О. Кравцова // Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова. – 2012. – Т. 17. Вип. 2. – С. 139–146.
 9. Нуреев Р. М. Очерки по истории институционализма : монография / Р.М. Нуреев, Ю.В. Латов. – Ростов-на-Дону : Изд-во «Содействие-XXI век»: Гуманит. перспективы, 2010. – 415 с.
 10. Шумпетер Й. Теория экономического развития / Й. Шумпетер ; пер. с англ. В.С. Автономова, Ю.В. Автономова, Л.А. Громовой и др. – М. : «Эксмо», 2007. – С. 460–461.
 11. Dore R. Financialization of the global economy. *Industrial and Corporate Change*. 2008. Volume 17. № 6. P. 1097–1112.
 12. Foster J.B. Financialization of Capitalism. *Monthly Review*. 2007. № 11. P. 8–10.
 13. Menkhoff L., Tolksdorf N. Financial Market Drift: Decoupling of the Financial Sector from the Real Economy. Germany, Springer, 2001. P. 8–17.
 14. Reddy Y. Financial sector regulation and macroeconomic policy. First CAFRAL-BIS international conference on «Financial sector regulation for growth, equity and stability in the post-crisis world». Mumbai, 15 November, 2011. *BIS Papers*. 2012. № 62. January. P. 29–37.
 15. Rose P., Fraiser D. *Financial Institutions*. Plano, Texas: Business Publication, 1988. P. 6–18.
 16. Korneyev M. V. The financial sector in terms of transition to the financial economy / M. V. Korneyev // Оралдын ғылым жаршысы. – Қазақстан, 2014. – № 28 (107). – P. 5–11.
-